

mgr Wojciech Studziński, LL.M.

Streszczenie rozprawy doktorskiej pod tytułem „Świadczenie pomocy prawnej przez adwokatów i radców prawnych jako działalność gospodarcza”

Rozprawa została przygotowana pod kierownictwem naukowym prof. dr. hab. Marka Szydło.

Rozprawa składa się z 6 rozdziałów. Poprzedzona jest wstępem, w którym m.in. przedstawione są tezy rozprawy, przedmiot i cel rozprawy, opisane zostały też metody naukowe wykorzystane przy sporządzeniu rozprawy.

Głównymi тезami tej pracy są następujące twierdzenia:

1. Dopuszczenie w polskim systemie prawnym świadczenia pomocy prawnej przez adwokatów i przez radców prawnych w ramach wykonywania działalności gospodarczej nie pozostaje w sprzeczności ze statusem tych zawodów jako wolnych i nie ma znaczenia dla dalszego kwalifikowania ich jako zawodów zaufania publicznego i jako wolnych zawodów.
2. Istniejący w polskim systemie prawnym dualizm rozwiązań warunkujących podjęcie i wykonywanie działalności gospodarczej polegającej na świadczeniu pomocy prawnej, a wyrażający się w nałożeniu rozmaitych ograniczeń prawnych na adwokatów i radców prawnych i braku takich ograniczeń wobec innych przedsiębiorców zajmujących się wykonywaniem takiej działalności gospodarczej nie ma uzasadnienia prawnego – a w szczególności za jego utrzymaniem nie przemawia ważny interes publiczny.
3. Wprowadzenie przez ustawodawcę szeregu ograniczeń dotyczących sposobu wykonywania przez adwokatów i przez radców prawnych działalności gospodarczej polegającej na świadczeniu pomocy prawnej zaburza wolną konkurencję z przedsiębiorcami zajmującymi się taką samą działalnością, lecz niebędącymi adwokatami lub radcami prawnymi.
4. Utrzymywanie zakazu świadczenia pomocy prawnej przez adwokatów i radców prawnych w formie spółek kapitałowych jest bezcelowe.
5. Wykonywanie niektórych obowiązków publicznoprawnych nakładanych na adwokatów i na radców prawnych jako przedsiębiorców może w nieuzasadniony sposób godzić w tajemnice zawodowe, które stanowią o istocie tych zawodów. Istnieje potrzeba opracowania rozwiązań ustawowych uchylających niebezpieczeństwo naruszenia tajemnic zawodowych.
6. Na adwokatów i na radców prawnych ustawodawca nakłada coraz więcej obowiązków o charakterze publicznoprawnym, które nie mają bezpośredniego związku ze świadczeniem pomocy prawnej, a które przez stopień ich skomplikowania i ich ilość ograniczają możliwość realizacji celu zarobkowego działalności gospodarczej, a jednocześnie ich niewykonywanie może skutkować pozbawieniem prawa do wykonywania zawodu.
7. Świadczenie pomocy prawnej wymaga reglamentacji, zarówno gdy chodzi o dostęp do zawodów adwokata i radcy prawnego, jak i do działalności gospodarczej polegającej na świadczeniu tej pomocy, jednak dalsze

utrzymywanie części ograniczeń reglamentacyjnych nie ma uzasadnienia prawnego.

Rozdział I traktuje o znaczeniu pojęcia „pomoc prawna”. Punktem wyjściowym do czynionych tu rozważań jest stwierdzenie, że pojęcie to nie posiada definicji legalnej. W rozdziale tym opisano rozmaite aspekty świadczenia pomocy prawnej, w tym wynikające z przepisów ustawy z 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze oraz ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych ze wskazaniem, że w istocie rzeczy w polskim systemie prawnym świadczenie pomocy prawnej nie zostało zastrzeżone wyłącznie dla adwokatów lub radców prawnych, ale jest udziałem przedstawicieli również innych zawodów określanych zbiorczo jako prawnicze (w tym doradców podatkowych) – co więcej, jej udzielaniem mogą zajmować się również osoby wobec których nie stawia się żadnych wymogów w zakresie ich kwalifikacji zawodowych. Z uwagi jednocześnie na to, że adwokaci i radcowie prawni świadczą pomoc prawną w najszerszym zakresie, toteż stanowią oni punkt odniesienia dla rozważań przeprowadzonych w dalszych częściach pracy.

Rozdział II obejmuje przede wszystkim zagadnienia związane istotą działalności gospodarczej. W rozdziale tym przedstawiono jakie cechy musi spełniać dana aktywność, aby mogła być uznana za działalność gospodarczą. W tym zakresie autor odnosi się przede wszystkim do przepisów ustawy z 6 marca 2018 roku Prawo przedsiębiorców.

Rozważania te służą temu, by ocenić, czy świadczenie pomocy prawnej przez adwokatów i radców prawnych - rozumiane w tradycyjny sposób jako działalność bezinteresowna - może następować w ramach wykonywania działalności gospodarczej, która – *ex definitione* - ma cel zarobkowy (art. 3 ustawy z 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców). Wiąże się to również z zagadnieniem przynależności zawodów adwokata i radcy prawnego do wolnych zawodów.

Rozdział III obejmuje z kolei tematykę reglamentacji dostępu do zawodów adwokata i radcy prawnego. W rozdziale tym autor przedstawił, jakie przesłanki należy spełnić, by uzyskać wpis na listę adwokatów bądź na listę radców prawnych. Szczególnie dużo uwagi autor poświęcił tutaj materialnej przesłance rękojmiowej, która stanowi swoisty wentyl bezpieczeństwa organów samorządów zawodowych przy rozpoznawaniu wniosków o wpis na te listy. W tym rozdziale przedstawiono też zagadnienia związane ze sprawowaniem przez samorzady zawodowe pieczy nad należytych wykonywaniem zawodów adwokata i radcy prawnego (art. 17 ust. 1 Konstytucji).

Rozdział IV zawiera rozważania dotyczące reglamentacji działalności gospodarczej adwokatów i radców prawnych polegającej na świadczeniu pomocy prawnej. Następnie opisano, na czym polega zasada wolności działalności gospodarczej wynikająca m.in. z przepisów Konstytucji RP (w tym z art. 20 i art. 22), które zostały omówione z wykorzystaniem bogatego dorobku orzeczniczego Trybunału Konstytucyjnego oraz dorobku piśmiennictwa prawniczego. Autor omówił, na czym polega reglamentacja działalności gospodarczej adwokatów i radców prawnych (w tym dostępu do tej działalności).

Rozdział V zawiera opis i charakterystykę prawną form organizacyjno-prawnych, w jakich adwokaci i radcowie prawni mogą wykonywać działalność gospodarczą (indywidualnie i w ramach współdziałania). Szczególnym punktem ciężkości w przeprowadzonych to rozważaniach jest kwestia zakazu zakładania przez adwokatów i radców prawnych spółek kapitałowych, w celu prowadzenia działalności polegającej na świadczeniu pomocy prawnej. Autor przedstawił argumenty przemawiające za tym, że zakaz powinien zostać zniesiony. W tym zakresie autor odnosi się również do przepisów Konstytucji, w tym zasady wolności gospodarczej, jak też przepisów prawa europejskiego z zakresu swobody świadczenia usług.

Rozdział VI obejmuje tematykę obowiązków publicznoprawnych spoczywających na adwokatach i radcach prawnych wykonujących działalność gospodarczą z zakresu świadczenia pomocy prawnej. W rozdziale tym przytoczono dorobek piśmiennictwa prawniczego, w celu ustalenia, jak pojęcie obowiązku rozumiane jest w prawie publicznym, a jak w prawie prywatnym. Następnie scharakteryzowano rozmaite obowiązki, które spoczywają na adwokatach i radcach prawnych, w tym wynikające z ustawy z 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców, RODO, ustawy z 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, obowiązki związane z zachowaniem wolnej i uczciwej konkurencji, jak też zbiorczo obowiązki informacyjne. W istotnym zakresie rozważania te dotyczą tego, na ile wykonywanie tych obowiązków może godzić w tajemnice zawodowe adwokatów i radców prawnych.

W zakończeniu podsumowano przeprowadzone rozważania - w szczególności przez stwierdzenie, że przyznanie przez ustawodawcę adwokatom i radców prawnych statusu przedsiębiorców nie wpłynęło na istotę świadczenia pomocy prawnej, jednak rodzi pewne niebezpieczeństwa dla ochrony tajemnic zawodowych. Podkreślono przy tym, że konieczne jest zniesienie nierównowagi między adwokatami i radcami prawnymi a innymi przedsiębiorcami zajmującymi się wykonywaniem działalności gospodarczej z zakresu świadczenia pomocy prawnej a dotyczącej m.in. rodzaju form organizacyjno-prawnych, w jakich adwokaci i radcowie prawni mogą zajmować się wykonywaniem takiej działalności.

